

Kristina Kaboni

VRT TAJNOG CVEĆA

Prevela s italijanskog
Gordana Breberina

■ Laguna ■

Naslov originala

Cristina Caboni

IL GIARDINO DEI FIORI SEGRETI

Copyright ©

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Moj život je vrt, a oni koje volim su cveće u njemu.
Ovu knjigu sam napisala za vas, dragi moji.*

FSC

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Give me odorous at sunrise a garden of beautiful
flowers where I can walk undisturbed.*

Volt Vitman

UVOD

„Vrt je duboko promatranje, prostor. To je mesto gde možete da naslonite svoje misli, ali vrt je pre svega tišina.“

Duboki glas se podiže na drveće. Vetar ga hvata i odnosi daleko. Bjanka, koja je iza živice od ruža, posmatra oca. Svi koji sede oko njega slušaju šta govori. Dolaze skoro svakodnevno da prate njegova predavanja. Bjanka pogne glavu, oči su joj uprte u travu, ta pomisao joj se obmotava oko srca. Onda stegne ručice i podigne pogled.

Ima nešto da kaže ocu. Nešto važno. On nije primetio da vrt govori i da priča toliko toga.

I ta pomisao, svest o onome što je otkrila, ispuni je radošću. Otac će joj konačno uputiti osmeh, pričaće mami o njoj, reći će joj koliko je bila dobra, svima će reći da je i ona prava Donati.

„Pssst, ćuti! Znaš da ne smemo da ga prekidamo.“

Ali Bjanka ne sluša sestricu. Oči joj se cakle, zna da ne sme da mu se obrati bez njegovog dopuštenja. Zna i da mora da sačeka. Samo što joj se previše žuri i nestrpljenje je tera da pritrči Lorencu Donatiju, uhvati ga za rukav i snažno povuče: „Ali ružine latice koje padaju proizvode šum. Isto kao i vlati trave koje niču i bele rade koje procvetavaju. Vrt govori. On to stalno radi. Ja sam ga čula.“

Eto, dobro je to rekla, nije nijednom zamucnula.

I dalje ga gleda. Ali onda se njen pogled odvoji od njega i pređe na kamenu policu u daljini. Tamo su knjige, nalik na neko blago. Srce joj snažno lupa, već oseća pod prstima debeo papir, vidi ilustracije, oseća miris osušenih biljaka.

Želja se nakuplja između očiju i srca.

Među tim stranicama nalaze se crteži cveća. I mnoge priče. A pored knjiga, tamo su i kutija bojica i kesice semenja za leje. Zna to, jer ih je videla iz daljine. To je nagrada.

Iznenada postaje svesna da vreme prolazi, da lepe reči ne stižu. Polako se okreće. I sreće oči iste kao svoje.

Ali one se ne osmehuju i u njima ne vidi ponos.

„Ja znam da vrt govori. On mi priča toliko toga.“ Pokuša to da ponovi. Ali glas joj je ovoga puta tek šapat i zastajkuje između reči.

Jedini odgovor je strog pogled.

Otac je uhvati za ruku. Neko vreme hodaju zajedno, a onda se Lorenzo zaustavi. Kad joj stegne bradu, Bjanka shvati da neće dobiti ni knjige, ni bojice. „Znaš da ne smeš da me prekidaš.“

„Ali to je istina, vrt govori.“

„Kasnije ćemo pričati o tome. Sad idi u kuću i ostani tamo.“

Srce joj snažno lupa, oči je peku. Očeve reči su kamenje koje upada u obližnju živicu od dunjarice, čije crvene bobice sijaju na suncu. Ona se tada seti belih i mirisnih cvetova kaline koji oivičavaju livadu gde Lorenzo Donati drži predavanja. Pogled joj se zatim izgubi iza nje, odluta ka dolini oko zamka.

Ona poznaje to mesto. To je njen svet. Tu se rodila pre deset godina.

To je njen vrt.

Očeve reči su sada samo naleti vetra, onog koji projuri, ne ostavljajući za sobom čak ni miris, čak ni zvuk. I dalje je traže, dodiruju. Ali ona ne obraća pažnju na njih, sve dok oseća razočaranje u tom uzdahu koji je parališe.

Ali evo, bašta joj se ponovo obraća: trava ječi pod besnim cipelama, žbunovi zatrepere kad ih okrznu nestrpljivi koraci. Sve dok ne ostane praznina. Odsutnost.

„Upozorila sam te. Zašto me nikad ne slušaš?“ Sestra je uhvati za ruku.

Ali Bjanka se otrgne, pobegne. Latice padaju sa cveća koje plače, pridružujući se njenim suzama. Ona juri kao muzika koja prati njene snove. I njen bes. Prsti joj dodiruju azaleje, hortenzije i kamelije.

Šuma se iznenada otvori. Evo ruže koju je tražila. Evo njenog utočišta. Već sledećeg trenu hiljadugodišnja ruža prima je među debele rašljike i stare kvrge.

Zatvara oči, čela oslonjenog na hrapavu koru, disanje joj postaje pravilnije. Kad ih ponovo otvori, sunce se probija između lišća. Podiže glavu i posmatra crvene latice, koje se, lelu-lajući na vetru, spuštaju na smaragdnu mahovinu kraj njenih nogu i koje ispuštaju miris oko sebe pre nego što izdahnu. Dok pruža ručicu da zahvati to blago, trnje je miluje.

Trebalo bi da ga se plaši. Otac ju je mnogo puta upozorio: „Moraš da paziš, trnje bode.“

Ali ruža je njena prijateljica. Nikad je ne bi povredila. Pokušala je to da mu kaže, ali on ne obraća pažnju na njene reči, ne čuje ih. „Saslušaj me“, htela bi da mu vikne. „Saslušaj me, molim te!“, ali je već daleko. Ostavila je iza sebe nestrpljive poglede i razočarane uzdahe, neme prekore, šaku koja se spušta na drvenu ploču stola i lupka prstima, u znak neodobravanja.

„Ne uspevam, ne uspevam da budem onakva kakva on želi da budem“, nastavlja da šapuće ruži.

Drhtaj, pa nalet vetra. Latice se ovoga puta, pre nego što padnu na travu, najpre spuste na nju, kao da je miluju.

Njena ruža je voli.

Bjanka to zna i prvi put se osmehuje.

1.

Uzgajati vrt znači uzgajati strpljenje. Potrebne su pažnja, briga i upornost. Zima može da se posveti pripremi pribora i zemljišta za setvu. Zemlja čuva tajnu ponovnog rođenja koja joj se poverava.

Ta mladež ne bi smela da budu tu. Taj deo Amsterdama nije privlačio noćne posetioce.

Iris Donati približi vrhove prstiju ustima i zagreja ih dahom. „Zašto ne odete negde drugde?“ Njen šapat se rasprši sa novim naletom ledenog vetra koji joj oduze dah. Na tren pomisli da odustane. Moraće da se vrati neki drugi put. Pogled joj onda pređe preko niza prozora na drugom spratu zgrade s druge strane ulice, zadržavši se malo na njima.

Ne, odluči. Sačekaće.

Baci još jedan pogled na nebo, pa nastavi da posmatra ulicu.

Mladi su i dalje trčali i šalili se. Skela je bila pričvršćena za pročelje jedne zgrade. Meko svetlo uličnih lampi plutalo je na vodi u kanalu. Miris je bio tako jak da joj je smetao. Tiho žuborenje vode joj se pak dopadalo, isto kao i šuštanje vetra koji je prenosio daleke zvuke.

Ona skloni pramen kose koji joj je pao na lice i ponovo pogleda mlade, koji su se sada smejali.

Mora da su bili otprilike njenih godina. Možda studenti, ili turisti. Ali to i nije bilo tako važno. Njoj su delovali posebno zbog načina na koji su se dodirivali, smejali. Ona ih isprati pogledom, nije mogla da preusmeri pažnju na nešto drugo. Kad se znatiželja pretvorila u bolnu želju, ona se povuče unazad.

Sirena nekog broda u daljini, koja se iznenada oglasi, natera je da se trgne. „Samo gubim vreme“, promrmlja. Morala je nešto da uradi. I to je morala da uradi pre nego što izađe sunce.

Kad je konačno i poslednji mladić zamakao za ugao, ona uzdanu s olakšanjem. Pogleda obazrivo oko sebe. Potraži mrak i nabli kapuljaču duksa na glavu, pa nestade među senkama.

Ono što je radila u noćima mladog meseca bilo je zabranjeno. Kada bi je otkrili, ono što bi navukla sebi na vrat bilo bi više od obične nevolje. Bila je potpuno svesna toga. Ipak je nastavljala da traži mesta gde će praviti svoje vrtove.

Svetu je potrebno cveće.

To je jedino u šta je bila sigurna.

Ona sporim pokretom skinu ranac i, nakon što je istegla bolne mišiće, ponovo skupi kosu koja joj je pala na lice. Poče da vadi, polako i vrlo pažljivo, biljke umotane u vlažnu jutu. Za tu leju je odabrala i portlandske i burbonske ruže. I ljubičice, ciklame, lale i narcise spremne za presađivanje. Kao i mali travnati tepih, mek i smaragdnazelen poput mahovine. Najpre će posaditi najviše ruže, a zatim ostalo cveće.

U džepu farmerki nosila je pismo Ane Lint, žene koja je živela na drugoj strani ulice, poslato časopisu o baštovanstvu *Onze ten*, gde je Iris radila. Za nju će napraviti vrt te noći. Ni sa kim nije razgovarala o odluci koju je donela. Osim sa svojim starim prijateljem Jonasom, ali on se nije računao, budući

da je živeo u jednom drugom svetu. Ostali nikad ne bi razumeli šta je tera da krišom pravi vrt za ženu koju ne poznaje.

Istini za volju, ni sama to nije najbolje razumela.

Vrt koji će napraviti te noći biće stvarno poseban. Žute jagorčevine će simbolizovati preporod, plavi i ljubičasti zumbuli hrabrost i snagu, a ružičaste lale nadu. Damaske ruže će posaditi zbog njihovog snažnog mirisa. To je bio dar, poklon, pokušaj da se nekome pomogne. Nešto što nije proisticalo samo iz njene želje da oseti prirodu ili iz načina na koji ju je ona videla i brinula se o njoj, kao što je to bio slučaj sa vrtovima koje je pravila do tada.

I to ju je pomalo plašilo.

Iris obrisa čelo i nastavi da radi sve dok pomisao na tu ženu nije nestala. Onda je ostala sa cvećem i ostalim biljkama. Ašov i grabulje postadoše produžetak njenih ruku, a otkucaji srca joj se usporiše, uskladivši se s vetrom.

Zemlja pod njenim prstima bila je tvrda, prodoran miris se mešao sa vlagom koja je dolazila iz obližnjeg kanala. Za pripremu leje treba više od pola sata napornog rada. Pošto je još jednom bacila pogled na deo koji je ostavila prazan da bi primio seme, pogleda u nebo i udahnu noćni vazduh.

Kad je uzjahala bicikl, Iris pogleda iza sebe, uhvati upravljač i krenu da okreće pedale najbrže što je mogla. Usta su joj se širila u osmeh i nekoliko puta je jedva zadržala ravnotežu. Uvek je bilo tako kada bi napravila neki od svojih vrtova. Radost ju je vodila i davala smisao njenom životu.

Živela je u malom stanu u prizemlju kuće u Begijnhofu, u Amsterdamu, jednoj od najstarijih i najfascinantnijih gradskih četvrti. Niz starih kuća i livada oivičena ogromnim kestenovima, u čijem se središtu uzdizala crkva, bili su prvo što bi videla svakog jutra dok je išla na posao. Otkako se preselila, oslabio je osećaj otuđenosti od koga je oduvek

patila. Nije bilo lako živeti u velikom gradu. Nikad nije uspela da objasni sebi taj osećaj nelagodnosti koji ju je iznenada obuzimao. Nije to bila usamljenost, pošto nikad nije bila sama zahvaljujući svojim biljkama. To je bilo nalik na osećaj praznine, kao da joj je nešto nedostajalo. Tanan bol, potištenost koja ju je pritiskala. To bi obično brzo prošlo, ali je bilo dana kada se taj osećaj pretvarao u tugu i tada bi sačekala da padne noć.

U tom trenutku su nastajali njeni vrtovi.

Izašla bi sa vrećom biljaka na leđima u potragu za pogodnim mestom na kome će napraviti novi vrt.

Begijnhof joj je od prvog trenutka izgledao kao varošica, u kojoj se svi poznaju. Pristala je, međutim, da plaća vrlo visoku stanarinu, na koju joj je odlazio dobar deo plate, samo zbog mira koji je tu vladao, zelenila i privatnog dvorišta. Ono je takođe bilo majušno, ali dovoljno svetlo da u njemu drži svoje biljke.

Sve ih je spasla. Često iz kesa za đubre, ponekad od nekoga kome je naprosto dojadilo da ih drži u kući, pa ih je poklonio prijateljevom prijatelju koji se onda setio nje. Neke je pronašla dok je išla ulicom, te je potražila bolje zemljište ili položaj i presadila ih. Ponekad su, međutim, bile u užasnom stanju; tada bi ih donela kući i negovala iz dana u dan. Upravo su zbog njih vrtovi koje je pravila bili posebni.

Zato što je svaka od njih imala svoju priču.

Kad se vratila u Begijnhof, brzo je stigla do svoje zgrade. Skinula je kapuljaču i zlatasto svetlo lampe koje je padalo na kaldrmu obasja joj lice. Bila je sitna, imala je visoke jagodice, nežne crte i dugu kestenjastu kosu. Najjači utisak su, međutim, ostavljali njen usredsređeni izraz lica i prodoran pogled.

Nekoliko sati kasnije, ležeći u svom krevetu, ispod toplog jorgana, Iris je netremice posmatrala neku tačku s druge

strane zastakljenih vrata koja su gledala na dvorište. Leja je dobro ispala. Boje su bile uravnotežene, takvi će biti i mirisi kad biljke procvetaju. Trebalo je da bude zadovoljna i srećna. Obično se tako i osećala kada bi sprovela u delo neki od svojih projekata. Ali najednom je bila zabrinuta, uznemirena.

To je bilo zato što je ranije postojala samo ona.

Ali sada je tumačila tuđe potrebe, pretočila ih je u cveće i biljke, mirise i boje.

To je sve menjalo. Menjalo je njen odnos sa drugima, sa svetom. U tom trenutku je osećala svu težinu svog postupka.

Ona uzdahnu dok se nervozno prevrtala u krevetu.

Bila je već skoro zora, a noć nikako nije htela da ode: i dalje je dozvoljavala mesecu da se poigrava sa bledom mesečinom.

Drveće se prekrilo srebrom, a cveće zlatom. Seme za pose-tioce i voda za ružu. Tako je išla pesmica. Znala je i ostale strofe te uspavanke. I sve su počinjale sa nekim cvetom. Sve je u njenom životu počinjalo sa nekim cvetom.

Kad je bila mala, otac joj je stalno pričao o tome. Volela je da zamišlja kako je uspavanku naučila od mame, koju nikad nije upoznala. Dok su misli navirale, ona stavi ruku preko očiju.

Ostala je bez nje kao mala. Otada je živela samo s ocem. Majke se nije ni sećala. Toliko njih je brinulo o njoj dok je bila dete da su njen lik zamenile sve žene koje su je volele.

Bilo joj je stvarno teško čak i da se seti imena svih njih. Marijana, Lidija, Dolores i Antonija zauzimale su najznačajnije mesto u njenom životu. S njima je provela najviše vremena... Imala je, međutim, utisak da je uspavanka povezuje sa Klaudivijom.

Tako joj se zvala majka.

2.

Amarilis – HIPPEASTRUM – simbolizuje eleganciju. Ova velika lukovičasta biljka ima cvetove ogromnih mesnatih latica jarkih boja. Lako se gaji i u stanu, voli svetao položaj i rastresito zemljište, redovno, ali ne često zalivanje. I voli da joj se miluju dugi listovi. Ako se presadi u zimu, cveta krajem proleća. Oprez! Kao i neke druge prelepe biljke, i amarilis je otrovan.

Iris parkira bicikl, zakači ga lancem i baci brz pogled na časovnik. Imala je još pola sata. *Pentijum* je bio na dva koraka odatle; kafa i krofna, po kojima je taj bar poznat, pomoći će joj da započne dan sa osmehom.

Ili je mogla da prošetala do *Blumenmarkta*, pijace cveća pored kanala Singel, dok je lepo vreme.

Neko vreme je posmatrala prolaznike dok su se sećanja nadvijala nad nju sa neodoljivom nežnošću. Obožavala je to mesto: godinama je za nju značilo nagradu, slavlje; sastanak sa ocem koji nije propuštala.

Kad se umešala među posetioce, ona se nasmeši. Dopadale su joj se latice, mirisi, taj tihi žamor sačinjen od zadovoljnih uzdaha. Pređe pogledom preko cveća, bujnih biljaka i pupoljaka. Poznavala je to pljuskanje vode koju su uzburkali

čamci u prolazu, isto kao i brujanje motora i neprekidno čavrljanje ljudi. Koliko ju je puta otac dovodio ovamo?

Svet se okupljao oko korpi punih cveća, velikih raznobojnih lala zvonastih cvetova sa zbijenim laticama i frezija nežnog mirisa. Kad je stigla do prodavca semena i lukovica, ona se zaustavi. Sa zidova su visile kese sa slikama cveća i uputstvima za njihovo gajenje. Sve su bile uredno poredane, unapred rezervisane. Volela je da zamišlja u šta će izrasti sve to seme uz odgovarajuću negu. Već ga je videla u cvetu, kao glavne zvezde svojih vrtova.

„Zdravo, Iris, kako mogu da ti pomognem?“

Ona instinktivno zavrte glavom. „Hvala, Mark, samo gledam.“

Momak joj se nasmeši, gurnu ruke u džepove i nastavi netremice da je posmatra.

Kad je nelagoda postala isuviše neprijatna, ona reši da progovori. „Kako ti je ujak?“

„Juče su ga pustili iz bolnice. Jedva čeka da se vrati na posao.“

„Odlično, pozdravi ga.“

„A gospodin Frančesko? Ne viđam ga u poslednje vreme.“

Iris se nasmeši.

„Još je u Etiopiji.“ Još malo i vratiće se u Amsterdam. Ona je jedva čekala, otac joj je mnogo nedostajao.

„Naravno.“ Mark napravi pauzu, a onda pročisti grlo.

„Jesi li slobodna večeras?“

Šta će sad? Iris pogleda u vrhove svojih cipela.

„Znam da sam ti obećao da te neću to više pitati, ali... činjenica je da ne razumem. Prestala si da dolaziš. Zato što sam nešto rekao?“

Iris je nakratko ostala bez reči. „Ne, ti nemaš nikakve veze s tim.“

Mark se usiljeno nasmeši. „Pa zašto onda? Hoću samo da provedem malo vremena s tobom.“ On je, u stvari, želeo

mного više od toga i to su oboje znali. U međuvremenu se desio i jedan neočekivani poljubac. Iris je zbog toga počela drugačije da gleda na njihovo prijateljstvo.

„Kako bi bilo da sačekamo još malo?“

Mark joj se dopadao, jedino je s njim mogla da razgovara o semenju, cveću i drveću, a da se ne oseća smešno... ali u pogledu joj se pojavi senka koja brzo prolete. Već se zaljubljuje u prošlosti. I uvek je završila u moru suza. Delimično i zato što se stalno selila zbog očevog posla. Frančesko Donati je bio stručnjak za sanaciju firmi koje se bave uzgojem ruža i retko je potpisivao ugovore na duže od godinu dana. Selidba sa jednog na drugi kraj sveta nije išla naruku učvršćivanju tek rođenih veza. Ali Iris je bila ubeđena da se njene veze loše završavaju iz jednog drugog razloga. Znala je da je čudna. *Bila* je čudna. Normalni ljudi ne pričaju sve vreme o biljkama. I ne izlaze u gluvo doba noći s rancem punim cveća na leđima, koje onda krišom sade tamo gde misle da treba. Prisiljavala je sebe da se ponaša kao drugi. Ali nije uspela da zanemari taj glas koji ju je terao da brine o biljkama.

Mark zavrte glavom. „Nemoj da mi kažeš kako sam ti ja jedini prijatelj i slične stvari, zato što ne verujem u to. Neka ti bude za sada. Ali samo za sada, Iris, važi? Hajde sad, nasmej se. Neću da budeš tužna ili ljuta na mene.“

Ona shvati da se osmehuje i da se osećaj nelagodnosti polako raspršuje. Možda bi sa Markom moglo da bude drugačije. Ali pravo pitanje je glasilo: da li zaista želi to da sazna?

„Imam nešto za tebe. Sačekaj ovde, odmah se vraćam.“ Mladić se naglo okrenu i sudari se sa dva prolaznika. Kad je stigao do tezge, sagnu se da potraži nešto ispod nje.

Oko Iris je bila gužva; neki su kupili cveće i stezali ga na grudima, kao neko blago, neki su pak i dalje tumarali između

srebrnastih posuda punih ruža, božura i gladiola, dvoumeći se šta da ponesu kući.

„Evo.“ Mark je bio brz. Pružio joj je neki zamotuljak. „Iznenadenje!“

Ona mu se nasmeši. „Nećeš da mi daš nikakav nagoveštaj? Čak ni u vezi sa bojom?“

On odmahnu glavom. „Moraš da ih držiš na suncu, treba im mnogo toplote. A kad procvetaju, setičeš se mene, je li tako?“

Iris klimnu glavom, maši se za novčanik, ali Mark odmah ustuknu. „Ne, ne. Ovo je poklon.“

Iris nakratko zaneme. „Ne mogu da ga prihvatim.“

„Zašto ne možeš? Kunem ti se da ih niko neće.“

Pre nego što je stigla da odgovori, on joj namignu i okrenu se prema jednoj gospođi. „Mogu li da vam pomognem?“

Iris ga još jednom pogleda, a onda zaviri u fišek. „Naučio si, znači, da lažeš.“ Ona coknu jezikom, sa osmehom na usnama. To uopšte nisu bile osušene ili oštećene biljke, kakve je obično prihvatila. Lukovice koje joj je Mark poklonio bile su jedre, u odličnom stanju. Razviće se u predivne cvetove. Morala bi da mu ih vrati, pomisli. Umesto toga, pažljivo ih ubaci u torbu. Imala je nekoliko ideja za njih. Počinjala je kiša i Iris požuri da pronađe zaklon.

Nikad se nije istinski navikla na izgled kuća u centru Amsterdama. Ne da joj se nisu dopadale, naprotiv. Ali zbog te sklonosti da idu u visinu, velikih prozora, korniša, crepova od škrljca i pročelja jarkih boja, oduvek su je podsećale na kućice za lutke i kućice od marcipana. Nisu joj izgledale kao kuće u kojima se stvarno živi. Sedište *Onze tena*, časopisa u kome je radila, bilo je jarkoružičasto, sa kornišama boje slonovače i zabatom iznad koga je bio beli ukras u obliku busena.

Kao da je taj deo grada bio otporan na proticanje vremena. Iris je često razmišljala o ljudima koji su tuda prošli i koji su

živeli u tim kućama. Pitala se ko su bili, čime su se bavili u životu, da li su ostavili nešto iza sebe. Uvek je pažljivo posmatrala sve što je okružuje, u nadi da će uočiti tragove prošlosti u strukturi zgrada, u detaljima koji krase visoke zidove i okvire oko ulaza, ili u čekrku, na sredini poslednjeg sprata, pomoću koga su se predmeti u prošlosti podizali i unosili u kuću.

Bila je opčinjena prošlošću.

Za nju, koja je nikad nije imala, jer je živela tim nomadskim životom, s ocem i dadiljama koje su se stalno smenjivale, prošlost je oduvek bila izvor divljenja.

Ona baci pogled na sivo nebo iznad dve kuće između kojih je prolazila i ulete u zgradu. Sitna kiša joj je zalepila kosu na čelo i lice. Nervozno je skloni i, nakon što se trčećim korakom popela stepenicama, stade ispred kliznih vrata. Duboko udahnu jednom, pa još jednom, ne odvajajući pogled od staklenih vrta koja su se otvarala.

Redakcija je bila na drugom spratu. Četrdeset dva kvadratna metra javorovog parketa. Zidovi sa duborezima, drveni pisaći stolovi prislonjeni jedan uz drugi. Na svakom je stajao kompjuter, a svuda naokolo bile su gomile fotografija, časopisi o baštovanstvu, samolepljivi papirići, pa čak i nekoliko biljaka. Premestila ih je do prozora kako bi imale što više svetla i one su počele da cvetaju.

„Heer Jansen ti je ostavio nešto na stolu. Rekao je da mu treba za četiri sata. Baci se na posao.“

„Dobar dan i tebi, Egle.“ Iris isprati pogledom koleginicu koja se vraćala na svoje mesto. Prava leđa, visoko podignuta glava. Sve je na njoj bilo kruto. Uključujući i kosu, koju je skupljala u punđu. Šta li doručkuje? Kamenje?

Dok je prilazila svom stolu, klimnu glavom u znak pozdrava koleginicama koje su prisustvovala toj sceni. Uzvрати poneki osmeh, a onda skinu kabanicu. Divila se njihovoj

sposobnosti da ne obraćaju pažnju na Egle. Ona ni prema kome nije mogla tako da se ponaša.

Bio je, međutim, dovoljan jedan pogled na sjajnu drvenu površinu na kojoj je držala plavu saksiju od terakote i crveni *amarilis* kome je nadenula ime Lučo, pa da joj se vrati dobro raspoloženje. Iz unutrašnjosti cveta dugih latica u obliku trube virili su žuti prašnici prekriveni gustim zlatastim dlačicama. Vizuelni efekat je bio neverovatan, ali je Iris više od svega volela miris, jak, a ipak vrlo osvežavajući. Ona spusti torbu i uze parče papira koje joj je ostavio Dolf Jansen, njen šef.

„Kako uspevaš da je podneseš?“

Par očiju, toliko svetlih da se bile maltene prozirne, znatiželjno je zurio u nju ispod neverovatno crvene kose ošišane u paž. Ona se nasmeši Leni i slegnu ramenima. „Ima i gorih ljudi na svetu.“

„Stvarno?“

„Stvarno.“ Ona se ponada da će je koleginica ostaviti na miru, ali se Lena osloni dlanovima o sto i nagnu se prema njoj. Gorela je od želje da je posavetuje, Iris joj je to videla u očima, u načinu na koji je mrdala usne, pa čak i u tome što su joj inače savršene šiške odskočile od čela. Zašto ljudi imaju potrebu da zabadaju nos u tuđe stvari, ubeđeni da sve znaju?

„Ko, na primer? Hajde, navedi mi neki primer.“ Lena ju je čekala, gledajući je izazivački.

Iris nije volela da bude saterana uza zid i nije volela ljude koji prelaze granicu. Ali najviše od svega mrzela je sukob. Nikad se ni sa kim nije svađala, smatrala je da je to besmisleno i nepotrebno; nešto je ipak krenulo da ključa u njoj i nervoza se pretvorila u usplahirenost. Ona brzo potraži odgovor kako bi se otarasila Lene i, pošto nije uspela da ga pronađe, reši da ne obraća pažnju na nju. To je dobar metod,

jer ljudi žele samo jedno: da ih saslušamo. Kad naiđu na zid od ravnodušnosti, odmah se okrenu na drugu stranu.

Međutim, ohrabrena Irisinim ćutanjem, njena kolegunica ponovo krenu u napad. „Teško je, zar ne? Ti si jedina osoba koja podnosi Egle i ćaska sa Jonasom.“

„Zašto to ne bih smela da radim?“ Iris se odmah pokaja što joj je odgovorila. Ali Jonas joj je bio prijatelj i najprijatnija osoba koju je poznavala.

„Iris, taj čovek je maltene beskućnik. Spava na dereglijji starijoj od Singela i smrdi na mačke.“

„A šta bi po tebi trebalo da uradi, da napusti sve svoje mačke? Možda da ih pusti da uginu od gladi?“ Iris nije više mogla da podnese taj sažaljivi pogled. Predugo ga je osećala na sebi. Morala je da se prisili da stisne usne i proguta one tri-četiri oštre reči koje su joj pale na pamet. Ona krenu da sređuje sto, pušeci se od besa, i Lena najzad odluči da se vrati na svoje mesto.

Iris je do pauze za ručak pojela toliko bombona da uopšte nije osećala glad. Kad-tad će morati da prestane s tim, pomisli. Nije bilo dobro da unosi toliko šećera, ali je jedino tako uspevala da ublaži gorčinu koju bi iznenada osetila u ustima. Dok joj se jaka kiša slivala niz lice i celo telo, kvaseći joj čak i odeću ispod kabanice, ona skrenu za ugao i izbi na otvoren prostor. Ispred nje je bio jedan od mnogobrojnih mostova preko Singela. Ona pređe preko njega i obre se na drugoj obali. Barka je bila crvena, saksije ispod svih prozora izgledale su kao da su naslikane: zumbuli, narcisi, preslice, lale i frezije. Najlepše cveće koje je ikada videla. Plava boja latica stapala se sa belom, tamnokrem i mnoštvom nijansi, od jarkoružičaste do svetloljubičaste. Te boje koje su se prelivale podsećale su je na krila brazilskih leptirića koje je, kao dete, videla na peščanim obalama reke koja je proticala

pored njihove tadašnje kuće. Ona duboko udahnu i učini joj se da se bolje oseća. Kad se popela u Jonasovu barku, nije se iznenadila što ga je zatekla na palubi.

„Zdravo, kako si?“

On joj samo mahnu rukom, pogleda uprtog u vodu po kojoj su kišne kapi pravile tačkice.

„Mogu li da sednem?“

Jonas nagnu glavu u stranu, kao da nije razumeo pitanje. Onda se nasmeši. Imao je plave oči kakve ni kod koga drugog nije videla i, mada su bile oivičene hiljadama borica, pogled mu je bio jasan i pronicljiv. Na čupercima njegove svetloplave, gotovo bele kose, meke poput vune, presijavale su se sitne kapi kiše. „Skuvao sam čaj.“

Iris krenu za njim u unutrašnjost lađe, pazeći da mačke, koje su joj pritrčale i krenule da joj se trljaju o noge, mjaučući, ne izađu napolje. „Evo izvoli, i nemoj sve njima da daš.“

Jonas prihvati kolač i, nakon što ga je otpakovao, poče da ga njuši. „Neven u kremu, pirinčano brašno... Sjajno.“ Glas mu je bio dubok, zajedljiv, činilo se da ga retko koriti. Iris se nasmeši i pruži dlanove prema peći u kojoj je gorela vatra.

To mesto je odisalo spokojstvom. Toplina sobe, tiho pređenje mačaka, oštar miris vatre. Sve joj se sviđalo. Pritisak koji je osećala u kancelariji postepeno popusti. Uvek je bilo tako kada bi svratila kod Jonasa. Kraj njega se osećala prijatno, kraj njega bi se svako osećao prijatno, pomisli.

Pošto je pomazio mačku, Jonas je spusti. Onda pokazao na sto. Na okrnjenoj površini uglačanoj pčelinjim voskom stajale su dve šolje, čajnik i bokalčić koje je verovatno pro-našao u staroj lađi kad se deset godina ranije preselio na nju.

Iris sede i pusti da joj pogled luta po zidovima. Gomile knjiga, kojih je bilo na stotine, bile su svuda naokolo. U tom delu barke nalazili su se još i mali kauč i kuhinja. U

kredencu su bila dva tanjira, dve čaše i dve šolje. Pojavili su se jednoga dana i Jonas ju je od tada pozivao na ručak ili večeru. Obično je to radio kada joj je otac bio daleko. Znala je da je Frančesko zamolio Jonasa da pazi na nju dok njega nema. U početku se ljutila, nije više bila dete... Ali budući da Jonas nije bio nametljiv, rešila je da mu to ne uzima za zlo.

„Šta se dešava?“

Čuvši te reči, ona se trgnu i srete njegov pogled. Iako je instinktivno izbrisala ružne stvari koje je Lena rekla o njenom prijatelju, nije mogla da izbije iz glave zamerku koju je ta žena izrekla na njegov račun. I ona ju je bolela. Uostalom, koja je od njih dve bila uspešna, ona ili Lena? „Da li si ikada osetio da se ne uklapaš u sredinu?“

Na starčevom licu se pojavi osmeh. „Rekao bih da nisam. Ja radim samo ono u šta verujem. A ti?“

Ona razmisli o tome, pa odmahnu glavom. „Znaš, mnogi mi daju savete. Izgleda da su mi potrebni.“

Jonas ju je dugo netremice gledao. „Nisi mi odgovorila na pitanje.“

„Ispadam glupa upravo zbog stvari u koje verujem. Slušam kada mi neko nešto govori, kažem 'hvala' i slično...“ Htela je da kaže i: „Razgovaram s biljkama“, ali nije.

On joj pruži tanjirić sa keksom tiho se zacerekavši. „Da, to je stvarno užasno ponašanje. Tolika ljubaznost je zaista sramna. Pitam se sa kakvim se ti to ljudima družiš, malecka.“

Iris pognu glavu, osećala se pomalo glupo. „S tobom sve deluje tako jednostavno.“

„Sa mnom?“ Jonas napravi pauzu, pa pročisti grlo. „Šta najviše voliš kod ljudi? Odaberi, molim te, samo jednu stvar.“

Nije više bila dete, zašto joj i dalje zadaje zagonetke? Iris pomisli na tren da mu ne odgovori, ali Jonas napumpa

obraze i krenu da se krevelji, praveći iste one grimase zbog kojih se kao mala valjala od smeha.

„Osmeh.“ Mnogo toga može da se sazna o nekoj osobi na osnovu načina na koji se osmehuje. I to je naučila od Jonasa.

„Tačan odgovor? A znaš li zašto?“

Ona odmahnu glavom. Umirao je od želje da joj to kaže, neće mu uskratiti to zadovoljstvo.

„To je prozor u dušu. Upravo je čovečnost jedino što nas čini dostojnim da budemo među cvećem. To, međutim, ne znači da je svi poseduju“, požuri da precizira. „Seti se najlepše knjige koju si pročitala, najlepše slike koju si videla, najlepše pesme koju si čula. Sve su to bili izrazi duše.“

Iris se nasmeši. „Ali ponekad ti dođe da se zapitaš živiš li u istoj dimenziji u kojoj žive drugi.“

„Kada ti se to desi, seti se ko si i u šta veruješ. Nije teško. Najvažnije je da se bude u miru sa samim sobom. I nemoj nikad da zaboraviš, malecka, da stvari postoje samo ako ti razmišljaš o njima.“

Jonas isprati Iris na mol. Dok ju je gledao kako odlazi trčecim korakom, starac pogladi bradu. Prava je tajna kako je uspela da sačuva tako dobro srce, uprkos onome što joj je otac učinio. On zavrte glavom, pa se vrati da sedne u ligeštul, iako je i dalje padala kiša. Povuče kabanicu preko ramena i ponovo se zagleda u vodu u kanalu.

Iris je skinula sve mejlove za „Cvetnu vilu“, svoju rubriku o baštovanstvu, i napisala nekoliko odgovora. Srećom, nije bilo neke nove Ane Lint, dobila je samo prilično jednostavna pitanja. Rastužila se setivši se te žene. Izložila se prilično velikoj opasnosti kad je prethodne noći napravila leju ispred njene kuće. Nadala se da će se trud isplatiti i da će Ane pronaći malo mira. Muževljeva smrt ju je potpuno slomila, pomisli vrativši se na mejlove.

Draga cvetna vilo, htela bih da napravim zeleni ugao na svom posedu. Nažalost, on je skoro stalno u hladu. Imaš li neki savet za mene?

Iris nastavi da čita. Lilijan Vos se nedavno doselila u Amsterdam. I počela je da radi novi posao. Bila je veoma zadovoljna, ali i zabrinuta. Imala je veće odgovornosti nego ranije i to joj nije davalo mira. Otišla je iz seoceta u unutrašnjosti i bilo joj je teško da se privikne na život u gradu. Koliko stvari možemo da kažemo nekome koga ne poznajemo, pomisli Iris. A onda joj se čini da vidi Lilijan. Da zna kakvo bi cveće bilo prikladno za nju, koje bi cveće moglo da joj pomogne. Nasmeši se i krenu brzo da kuca.

Za svoje cveće uzmi krupan pesak, plovuđac ili perlit, i dobro ga pomešaj sa humusom. Pripremi kolevku i najpre posadi optimizam plavih i ružičastih hortenzija, dragocenost ljubičica i jasnoću belih ciklama. A onda smirenost đurđevka i čistotu crnog kukureka. Zatim sladoled lale i bršljan, pre svega onaj zlatni, da bi dodala svetlo i boju. Visoke biljke treba da budu pozadi, a niže napred.

Ona završi mejl, pa pređe na drugi.

Skoro svi koji su joj pisali mislili su da je baštovanstvo tajanstven posao i da cveće i biljke rastu zahvaljujući uticaju magije. Ali nije tako.

Nema ničeg prirodnijeg i jednostavnijeg od negovanja jednog cveta. Dovoljno je malo zdravog razuma, osnovno poznavanje sredine i mnogo srca i duše.

Najvažnije je utvrditi kakva je klima u vašem vrtu ili na balkonu. Biljke koje vole toplotu sade se na sunčanim položajima. Ostale u polusenci. Priprema zemljišta je drugi korak. Uvek je poželjno da ono bude rastresito i propusno. Pre nego što se poseje, seme može da se ostavi da prenoći u vodi, a zatim se rasporedi u saksiji i prekrije tankim slojem

zemlje, koju treba vlažiti dok seme ne proklija, a posle zalivati po potrebi. Da bi se shvatilo kada, dovoljno je pažljivo pogledati zemlju. Treba je zaliti samo ako je suva. Ljudi mahom gube cveće i biljke zato što ih udave, jer strepe da ne uvene, pa ga neumereno zalivaju.

Iris nastavi da radi sve dok gomila na njenom stolu nije nestala. Nakon što je odgovorila na poslednji mejl, ona se protegnu.

„Možemo li sada da razgovaramo?“

Nije ga čula da dolazi. Dolf Jansen je bio četrdesetogodišnjak koji je voleo dobar zalogaj, upadljive kravate i oldtajmere. „Da, završila sam. Hoćeš da pročitaš?“ Ona mu pruži list hartije.

Dolf ga uze i dok je preletao pogledom preko njega, nasloni se rukom na sto. „Odlično. Sviđa mi se.“ Vрати joj tekst za rubriku i nasmeši se. „Hteo bih nešto da ti pokažem.“ On spusti pred nju fasciklu sa desetinama fotografija i članaka, a onda privuče stolicu i sede pored nje.

„Sajam cveća u Čelsiju. Šta kažeš?“

Iris podiže prospekt, sa gornjom usnom između zuba. „Jedini na kome nikad nisam bila.“

„Mislio sam da poznaješ sve sajmove te vrste.“

Ona zavrte glavom. „Bila sam na IPM-u u Nemačkoj.* Na Salonu biljaka u Anžeu, u Francuskoj. Ma IFTF-u,** ovde u Holandiji, u Đenovi, Nantu i Gentu. Ali nikad nisam bila u Londonu.“

„Jesi li raspoložena da ideš?“

* Skraćeno od *Internationale Pflanzenmesse*. To je vodeći svetski sajam hortikulture koji se održava u Esenu. (Prim. prev.)

** Skraćeno od *International Floriculture Trade Fair* (Međunarodni trgovinski sajam hortikulture), koji se održava u Amsterdamu. (Prim. prev.)

Iris klimnu glavom. To je bila izuzetna prilika, naravno da je želela da ide. „Imaš nešto određeno na umu?“

„Iznenadi me. A ako sve bude bilo onako kako očekujem, produžiću ti ugovor. Ima već... koliko? Tri, četiri meseca kako radiš za nas?“

„Šest.“ Nije mogla da veruje. To je želela otkako je počela da radi u *Onze ten*. „Jesi li siguran? Potpisan članak i ugovor?“

Dolf se namršti. „Naravno. Upravo sam to rekao, zar ne? Donesi mi najlepší članak koji je ikada napisan o Sajmu cveća u Čelsiju i imaš obezbeđen posao.“

BJANKA

„Biljke su živa bića. Njihovom carstvu pripadaju drveće, žbunje, čestar, trave, da, trave i cveće. Ali i paprati, puzavice...“ Glas utihnu, pun sumnje, jezik se saplitao dok je izgovarala te reči. Bjanka podvlači prstićem beleške koje drži u krilu, a onda zatvori oči i pokuša da se usredsredi. Ali ne prolaze joj kroz glavu nazivi koje treba da ponovi, već slike raznobojnih latica, kopljastih, romboidnih, perastih i srcastih listova. Ti su joj omiljeni. Slike venaca i grančica prekrivenih bobicama. Pogled joj beži ka vrtu, iza velikog prozora u njenoj sobi, a zatim prema vratima koja je drže u zarobljeništvu. A da izađe? Samo nakratko. Obećala je majci da će se više truditi, da će se bolje ponašati. I hoće, stvarno hoće. Ali kiša je prestala da pada i noge odbijaju da stoje u mestu. Pomeraju haljinu, koja poskakuje, njena želja da se igra i trči prerasta u potrebu.

„Jesi li završila s učenjem?“

Na vratima je njena sestrice. Bjanka joj se smeši i pritrčava joj. „Nisam, a ti?“

„Naravno da jesam! To je samo jedna strana. Idem napolje da se igram.“

Bjanka rogači oči. Kako je uspela da nauči sve te reči? A onda se seti. Njena sestra je mnogo pametna, to svi znaju. Ona je sjajna, tata se ponosi njom.